



# دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قزوین

دانشکده بهداشت

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت

عنوان:

**تأثیر مداخله آموزشی مبتنی بر مراحل تغییر بر انگیزه ترک،  
مقبولیت اجتماعی و اجبار متصور برای تکمیل درمان ترک سوء  
مصرف مواد**

استاد راهنما:

**دکتر عیسی محمدی زیدی**

نگارش:

**مریم ایلداری**

## چکیده

**زمینه و هدف:** شیوع بالای سوء مصرف مواد در کنار پیامدهای متعدد جسمانی، روانی و اجتماعی مرتبط با آن باعث شده است تا اعتیاد به یکی از نگرانی های اصلی حوزه بهداشت و درمان تبدیل شود. علی رغم تاکید متخصصان بر پیشگیری از اعتیاد در سطوح اولیه، با این حال درمان صحیح و موفق نیز می تواند باعث بهبود کیفیت زندگی افراد معتاد و کاهش هزینه های درمانی شود. میزان بالای عود بعد از ترک نشان دهنده عدم کفایت دوره های سم زدایی و بی توجهی به نقش متغیرهای روانشناختی اجتماعی بعنوان جزئی از پروتکل های ترک موفق است. هدف مطالعه حاضر تعیین تاثیر **مداخله آموزشی مبتنی بر مراحل تغییر بر انگیزه ترک، مقبولیت اجتماعی و اجبار متصور برای تکمیل درمان ترک سوء مصرف مواد بود.**

**مواد و روش ها:** مطالعه حاضر یک پژوهش تجربی بود که در فاصله زمانی مهر ۱۳۹۸ الی تیرماه ۱۳۹۹ در شهر ماسال، استان گیلان انجام شد. جامعه مورد پژوهش شامل کلیه افراد معتادی بودند که تحت پوشش کلینیک های ترک مواد (MMT) شهر ماسال بودند. با روش نمونه گیری تصادفی، ۱۱۰ نفر از متقاضیان ترک در قالب دو گروه تجربی و کنترل در مطالعه شرکت کردند. ابزار گردآوری داده ها شامل پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک، پرسشنامه مقبولیت اجتماعی مارلو-کراون (SDS) فرم C رینولدز، پرسشنامه انگیزه ترک TMQ و پرسشنامه اجبار متصور مک آرتور و مقیاس سنجش تغییر دانشگاه رودايلند بودند. مداخله آموزشی شامل ۵ جلسه ۶۰ تا ۹۰ دقیقه ای با محوریت افزایش سطح دانش، شناسایی باورهای تسهیل کننده و مانع، بررسی عوامل مؤثر بر تداوم ترک، تقویت حمایت جمعی و در نهایت مشاوره فردی بود. داده ها پس از گردآوری در دو مرحله مقطع پایه و ۶ ماه بعد از مداخله آموزشی مبتنی بر مرحله وارد نرم افزار SPSS نسخه ۲۳ شد و با آزمون های آماری کای اسکوتر، آنالیز واریانس یک طرفه، تی زوجی و مستقل تجزیه و تحلیل شدند. سطح معنی داری در مطالعه کمتر از ۰/۰۵ بود.

## یافته ها:

میانگین سنی افراد شرکت کننده در مطالعه  $38/85 \pm 9/15$  سال بود. همچنین، ۶۴/۱۰ درصد افراد تاکنون سابقه ترک نداشتند و ۴۰ درصد هزینه ۱۰ تا ۳۰ هزار تومان روزانه برای مواد داشتند. نتایج نشان داد که میانگین نمره کل انگیزه ترک، مقبولیت اجتماعی و اجبار متصور بعد از مداخله مبتنی بر مراحل آمادگی برای تغییر در متقاضیان گروه تجربی به طور معنی داری افزایش یافت ( $P < 0/001$ ).

همچنین، توزیع فراوانی متقاضیان ترک گروه تجربی قبل و بعد از مداخله تئوری محور به طور معنی داری تغییر یافت ( $P < 0/001$ ). بعد از مداخله تئوری محور به ترتیب ۳۲/۷۳ درصد (۱۸ نفر) و ۹/۰۹ درصد (۵ نفر) مراحل تغییر خودشان را اجرا و نگهداشت گزارش کردند و تعداد افراد حاضر در مراحل پیش تفکر و تفکر نیز به طور معنی داری کاهش یافت ( $P < 0/001$ ).

**بحث و نتیجه گیری:** یافته ها مطالعه بر کارآمدی مداخله آموزشی مبتنی بر مراحل تغییر بر بهبود متغیرهای روانشناختی موثر بر تداوم درمان و انگیزه ترک موفق تاکید کرد. توصیه می شود در کنار استفاده از روش های دارویی، مشاوره های فردی روانشناختی ترک اعتیاد نیز به دانشجویان پزشکی و پیراپزشکی و کارشناسان پرستاری آموزش داده شود.

**کلمات کلیدی:** وابستگی به مواد، اعتیاد، مراحل تغییر، اجبار متصور، مقبولیت اجتماعی، آموزش.